

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

Ana - Marija Fabris

**Igraonice za djecu predškolske dobi – primjer prakse u
Knjižnicama Vladimira Nazora u Zagrebu**

Diplomski rad

Mentorica:

prof. dr. sc. Jadranka Lasić Lazić

Zagreb, 2018.

Sažetak

Diplomskim radom iznosi se pregled aktivnosti za djecu predškolske dobi u Knjižnicama Vladimira Nazora u Zagrebu. U uvodnom poglavlju definirane su karakteristike ciljane skupine djece predškolske dobi, a dan je i pregled razvoja dječjeg knjižničarstva općenito, te u Hrvatskoj. Također su izdvojene zadaće dječje knjižnice.

Središnji dio rada predstavlja poglavlje o igraonicama za predškolce. To poglavlje govori o Knjižnicama Vladimira Nazora i organizaciji i ciljevima te programu igraonica. Slijedi kratki pregled dobrih praksi iz drugih zemalja te zaključak.

Svojom cjelinom rad nastoji valorizirati igraonice kao program koji se za najmlađe korisnike nudi u Knjižnicama Vladimira Nazora i nastoji uputiti na značaj takvog programa za poticanje posudbe i poticanje čitanja te učenje na načine korištenja knjiga od najranijeg doba, kao i prepoznavanje knjižnice kao djeci poznatog i ugodnog okružja u kojem se ostvaruje njihova edukacija i odgoj.

Ključne riječi:

knjižnice, djeca predškolske dobi, igraonice, slikovnica, knjiga, predčitalačke vještine

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Osobine djece predškolske dobi	6
2.1. Vještina čitanja	8
2.2. Uloga obitelji u poticanju dječjeg razvoja i stjecanja čitateljskih navika	9
2.3. Uloga knjižnice u poticanju dječjeg razvoja i stjecanja čitateljskih navika	10
2.4. Slikovnica	11
3. Dječje knjižnice	14
3.1. Kratak pregled osnivanja dječjih knjižnica u svijetu	14
3.2. Zadaće i ciljevi knjižnice za djecu	15
3.3. Odgoj i učenje u knjižnicama za djecu	16
4. Dječje knjižnice u Hrvatskoj: od narodnih knjižnica do odjela za djecu i mlade	18
4.1. Razvoj dječjeg knjižničarstva u Hrvatskoj	18
4.2. Korisnici i usluge	19
4.3. Knjižnično osoblje	20
4.4. Prostor i oprema	21
5. Igraonice za predškolce u Knjižnicama Vladimira Nazora	22
5.1. O Knjižnicama Vladimira Nazora	22
5.2. Počeci provođenja radionica za djecu u Knjižnicama Vladimira Nazora	23
5.3. Program igraonica danas	27
6. Pregled dobrih praksi u drugim zemljama	36
7. Zaključak	41
8. Literatura	42

1. UVOD

Ovim diplomskim radom donosi se sažeti pregled usluga za korisnike predškolske dobi odnosno aktivnosti u igraonicama djece između treće i šeste godina života, u Knjižnicama Vladimira Nazora koje djeluju u okviru Knjižnica grada Zagreba.

Zadaća knjižnica je nastojanje da zadovolje obrazovne, kulturne i informacijske potrebe građana te promicanje čitanja i drugih aktivnosti s ciljem unapređivanja kulturnog života zajednice.¹ U uskoj povezanosti s tom osnovnom zadaćom knjižnica jest i razvoj aktivnosti kod korisnika od najranije dobi s ciljem razvoja socijalnih, emotivnih, intelektualnih i fizičkih vještina kako bi im se omogućilo aktivno sudjelovanje i doprinos zajednici u kojoj žive.

Knjižnica nije samo prostor gdje se čuvaju knjige nego je i mjesto koje korisnicima pruža razne usluge. Nastoji odgovoriti na potrebe i zahtjeve svojih korisnika odabranim, stručno utemeljenim uslugama koje provode kompetentni knjižničari koji svojim obrazovanjem, zalaganjem, kreativnošću i voljom za rad uvelike utječu na rad knjižnica.

U diplomskom radu željela sam prikazati način rada u Knjižnicama Vladimira Nazora koje djeluju u okviru Knjižnica grada Zagreba s najmlađim korisnicama, uz pregled usluga za korisnike predškolske dobi, odnosno aktivnosti u igraonicama djece između treće i šeste godina života. Uz podatke prikupljene iz stručne literature, kao i ostalih dostupnih izvora (mrežnih stranica, tiskanih brošura i sl.), rad sam temeljila i na mojem osobnom višegodišnjem iskustvu na radnom mjestu knjižničara odgojitelja. Nakon uvodnog poglavlja definirane su karakteristike ciljane skupine djece predškolske dobi. Određivanje potreba i osobnosti te dobne skupine bilo je potrebno u svrhu pokušaja valorizacije aktivnosti koje se kroz razmatrane programe knjižnica organiziraju i nude. Također, u prvom dijelu diplomskog rada daje se i pregled razvoja dječjeg knjižničarstva općenito, kao i u Hrvatskoj, a izdvajaju se i zadaće dječje knjižnice.

Središnji dio rada predstavlja poglavlje o igraonicama za predškolce u Knjižnicama Vladimira Nazora. To poglavlje je podijeljeno u sljedeće cjeline: o Knjižnicama

---

¹ Zakon o knjižnicama, NN 105/97, Čl. 3 [citirano: 2017-05-29]. Podaci dostupni na: <https://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama>.

Vladimira Nazora; igraonice: organizacija i ciljevi; program igraonica. Materijale za ovo poglavlje prikupila sam iz dokumentacije knjižnice, razgovora s kolegicom koja je inicirala rad igraonica u toj ustanovi te raznih pripremnih materijala. Slijedi pregled dobrih praksi iz inozemstva, u cilju usporedbe s ranije opisanim primjerima.

U zaključku sam nastojala valorizirati igraonice kao program koji se za najmlađe korisnike nudi u Knjižnicama Vladimira Nazora i pokušala uputiti na značaj takvog programa za poticanje posudbe i poticanje čitanja i učenje na načine korištenja knjiga od najranijeg doba, kao i prepoznavanje knjižnice kao djeci poznatog i ugodnog okružja u kojem se ostvaruje njihova edukacija i odgoj.

2. OSOBINE DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

U želji da se djeci predškolske dobi² približi svijet knjiga i slikovnica valja imati na umu karakteristike njihova ponašanja i razvoja u toj dobi. To je preduvjet da bi se mogla razmatrati vrijednost utjecaja programa koji se djeci nude unutar dječjih knjižnica. Oni su dodatak i dogradnja osnovnog odgoja i obrazovanja koji se događa unutar bliže odnosno šire obitelji te odgojno-obrazovnih institucija određenih za tu dob.

Kao razvoj podrazumijevamo slijed promjena u osobinama i sposobnostima djeteta uslijed kojih se dijete mijenja i raste i postaje vještije, sposobnije, društvenije i sl. S obzirom da je utvrđeno da se svaki čovjek razvija i mijenja od začeca do smrti, unutar psiholoških znanosti određena je razvojna psihologija koja ima za cilj opisati ponašanje čovjeka u svakoj pojedinoj etapi razvoja te otkriti uzroke i procese koji dovode do promjena u ponašanju. Dječja se pak psihologija usredotočuje upravo na period djetinjstva jer ono ima razvojne specifičnosti. Osnova dječje psihologije je poznavanje dječjeg razvoja: motoričkog odnosno tjelesnog, spoznajnog, socijalnog i emocionalnog. Vrlo je važno imati na umu da je redoslijed razvojnih stadija važan, no isto tako i da svako pojedino dijete u određenom razdoblju ima vlastiti napredak jer razvoj nije pravocrtan. Svaki razvojni stadij ima određene promjene koje se očituju i u razvoju ili pak zastoju unutar nekog područja, a ona su međusobno povezana. Stoga i vanjske intervencije i podražaji utječu ne samo na jedno već na više njih.

Razvoj i učenje pojavljuju se kao rezultat interakcije djeteta s ljudima i predmetima, odnosno drugim živim bićima iz okoline. Svi koji se bave djecom moraju biti upućeni gdje je dijete u određenom trenutku svojega razvoja, te razumjeti što na to utječe.

Dječji je razvoj važno poznavati i zato što:

- djetinjstvo je razdoblje brzog i složenog razvoja
- utjecaji iz ranog djetinjstva utječu na kasniji razvoj

---

² Selimović, H.; E. Karić. Učenje djece predškolske dobi. // Metodčki obzori 11(2011), 145-160. Vidi i: Holt, J. Kako deca uče, Beograd, 1974.

- poznavanje prirode procesa ranog razvoja pomaže u razumijevanju kasnijih složenijih ponašanja
- poznavanjem dječjeg razvoja kompetentnije unosimo promjene u život djeteta i rješavamo probleme koje djetinjstvo nosi (bilo na individualnom planu ili pak globalnom – odgojnom, obrazovnom, socijalnom).

Kada poznajemo osobine djeteta, njegova razvoja i pojedinih faza, možemo sudjelovati na način da se stvore optimalni uvjeti i okruženje. Tu su uključeni i materijalno okruženje što podrazumijeva opremu, prostor, predmete, poticajne slike, glazbu, govor i sl., potom socijalna okolina: nazočnost, dostupnost i reaktivnost odrasle osobe, tjelesni dodir, zatim emocionalni odnosi odraslih u okolini djeteta, glasovna, verbalna i govorna komunikacija; društvo vršnjaka, igra s odraslima i vršnjacima i učenje posredovanjem iskustva (imenovanjem predmeta, pojava, objašnjenjima, opisivanjem, pričanjem priča, razvijanjem govora).³

Govoreći o općim karakteristikama razvoja djeteta izdvajaju se sljedeća područja kao najvažniji, odnosno najočitiji njegovi dijelovi:⁴

- razvoj motorike
- razvoj spoznaje
- razvoj govora
- emocionalni i socijalni razvoj
- razvoj igre
- razvoj likovnih sposobnosti
- razvoj glazbenih sposobnosti.

Upravo posljednja tri područja svoje poticaje mogu naći u radu dječjih knjižnica i programima koji se za tu dob nude. Već nakon druge godine starosti stvara se mogućnost usmjeravanja djece i to igrama pretvaranja. Takve igre najviše su zastupljene u nešto kasnijoj dobi, između četvrte i pete godine, kada se poticanjem mašte povećava i dječji interes za bajke i priče. Kroz te je aktivnosti također moguće utjecati i na razvoj drugih područja (motorike, uživanja, prepoznavanja,

---

³ Starc, B.; M. Čudina-Obradović; A. Pleša; B. Profaca; M. Letica. Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi. Zagreb, 2004.

⁴ Isto, str. 11-62.

razumijevanja, empatije...), kao i na poticanje različitih načina dječjeg izražavanja, kroz riječ, boju, oblike, i sl.

2.1. Vještina čitanja

Vještina čitanja neophodna je za aktivno sudjelovanje u suvremenom društvu.⁵ U stjecanju te vještine smatra se da je vrlo važno već u dječjoj dobi kao preduvjet razviti predčitalačke sposobnosti koje predstavljaju svjesnost djeteta o funkciji pisanog jezika, tehničkim karakteristikama pisma te procesima i tehnicima čitanja. Svjesnost o funkciji pisanog jezika razvija se u pravilu između druge i treće godine života. Nakon toga, između četvrte i pete godine dijete postaje sposobno uvidjeti razlike između slova, postaje svjesno smjera pisanja i shvaća da su riječi zasebne vizualne jedinice. Uz to s vremenom upija i da su riječi sastavljene iz više glasova. Do šeste, odnosno sedme godine dijete sasvim zamjećuje glasovnu strukturu riječi i dijeli riječ na slova, te shvaća odnos između slova i glasa čime se postiže preduvjet za početak čitanja. Nabrojane predčitalačke vještine važno je usvojiti u predškolskoj dobi jer s početkom školovanja kreće i usvajanje vještine čitanja.

Ukoliko se želi da dijete usvoji i razumije proces čitanja, od najranijeg jetinjstva mora razvijati preduvjete za čitanje. Usvajanje tih vještina otvara put djetetu prema svim oblicima usvajanja znanja u životu.

Predčitalačke vještine donose se na 3 aspekta svjesnosti o pisanom jeziku:

- funkciju pisanog jezika – dijete s dvije ili tri godine zamjećuje da netko nešto piše ili čita, svjesno je da iz pisanoga teksta proizlazi poruka i da riječi imaju određeno značenje
- tehničke karakteristike pisma – između četvrte i pete godine osvješćuju se pojmovi o pismu, dijete shvaća da su riječi u pismu zasebne vizualne jedinice; u ovoj fazi javlja se i osviještenost za glasovne strukture riječi, najprije kao prepoznavanje rime, a kasnije i kao prepoznavanje prvoga glasa u riječi

---

⁵ "Smisao čitanja je razumijevanje poruke koju je pisac ostavio u pisanom obliku, u obliku koji su pisac i čitatelj poruke prije prihvatili kao zajednički." Čudina-Obradović, M. Igrao do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještine čitanja. Zagreb, Školska knjiga 2002., str. 41.

- procese i tehnike čitanja – između pete i šeste godine zamjećivanje glasovne strukture riječi je poboljšano, dijete rastavlja riječi na glasove i uživa u rimama – ta je svijest osnova za razvoj čitanja.⁶

Čitalačke vještine javljaju se nakon što su usvojene predčitalačke vještine – između sedme i osme godine, ali i ranije, i odnose se na primjenu abecednog načela.

Nakon što abecedno načelo postane automatizirano, usvajaju se nove čitalačke vještine (prepoznavanje velikih i malih slova, semantičko i sintaktičko znanje te pravopisne norme). Osnovna svrha složene vještine čitanja jest razumijevanje pročitano, odnosno konstrukcija značenja prema informacijama iz teksta.⁷

2.2. Uloga obitelji u poticanju dječjeg razvoja i stjecanja čitateljskih navika

Uloga obitelji u poticanju dječjeg razvoja općenito vrlo je velika.⁸ Majka i otac predstavljaju djetetu poznato i blisko okruženje unutar kojeg ono ima mogućnosti za razvoj.

U razvoju svakog pojedinca uključeni su sazrijevanje (koje se događa bez utjecaja okoline) te učenje (kao rezultat djelovanja sredine i aktivnosti samog pojedinca). Upravo na učenje roditelji izravno utječu u najvećoj mjeri. Uz usmjerenost na jedno dijete, a ne na grupu, u obitelji se stvara i poznato, sigurno i razumijevajuće iskustvo koje potiče tijek učenja. Tako je i sa stjecanjem navika čitanja što se provodi kroz čitanje djeci naglas, pričanjem priča, posjetom knjižnici, te stvaranjem pozitivnog stava prema knjizi.

Ukoliko roditelj djetetu u najranijoj dobi čita slikovnice redovito se potiče dječja zainteresiranost, mašta, razlikovanje zamišljenog od stvarnog te se potpomaže uspostavljanje procesa mišljenja od percepcije i predodžbe do stvaranja pojmova. Djeca uče i o načinu kako neka knjiga funkcionira, da ima stranice, korice, naslov, riječi, slike.

---

⁶ Isto, str. 41.

⁷ Isto, str. 41.

⁸ Stričević, I. Uloga obitelji u razvijanju čitateljske kulture djece predškolske dobi. // Kako razvijati kulturu čitanja: zbornik radova sa savjetovanja Kako razvijati kulturu čitanja održanog u Zagrebu 28. travnja 1998., priredila Ranka Javor. Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 1999., str. 87.

Čitanje ne samo da pridonosi mentalnom već i emocionalnom razvoju, a tu je uloga roditelja svakako neupitna.

2.3. Uloga knjižnice u poticanju dječjeg razvoja i stjecanja čitateljskih navika

Knjižnica je kulturna i odgojno-obrazovna ustanova koja svojim javnim djelovanjem osigurava uvjete za kulturna događanja, aktivnosti i razne vrste informacija.⁹ U prostorima knjižnice suvremena pomagala i educirani radnici pomažu u kreiranju ugodnog okruženja u kojima korisnici, a tako i djeca, imaju mogućnost doći do informacija, mogu razvijati svoje potencijale i mogu svoje slobodno vrijeme provoditi na kvalitetan i kreativan način.¹⁰ Tako se otvara mogućnost zadovoljavanja i triju temeljnih dječjih prava, a to su pravo na informacije, pravo na obrazovanje i pravo na igru i stvaralaštvo.

S obzirom da djeca vole raznolikost, knjižnica im danas nudi i nove suvremene medije, a ne samo tiskane. Također, posebna pažnja posvećena je izboru i širini ponude kako bi djeca osjetila radost čitanja i uživala u otkrivanju novih podataka. Odgovornost knjižnica je da podupiru učenje čitanja i promiču knjige i drugu građu za djecu.¹¹

Ustanovljeno je da se s obzirom na učestalost čitanja djetetu razlikuju oni roditelji koji su upisali svoje dijete u knjižnicu od onih koji to nisu, te da prvi djeci čitaju češće. Uz to, ti roditelji djeci čitaju gotovo svakodnevno, a i sami su zadovoljniji vlastitim doprinosom čitanja djeci.¹²

Povezanost obitelji, odnosno roditelja djece i knjižnice potaknulo je i organiziranje posebnih aktivnosti namijenjene djeci, o čemu je odgovornost knjižnica da roditelje na njih uputi. Činjenica je i da će u većini slučajeva korištenje knjižnice u najranijoj dobi utjecati na korištenje kod odrasle osobe.¹³

---

⁹ Isto, str. 88.

¹⁰ Danev, M. Novi pristupi čitanju u programima narodnih knjižnica. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik radova sa stručnog skupa povodom Međunarodnog dana dječje knjige održanog 14. travnja 2000. u Zagrebu, priredila Ranka Javor. Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2001., str. 58.

¹¹ Smjernice za knjižnične usluge za djecu, Zagreb, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004., str. 3.

¹² Stričević I. Nav. dj., str. 89.

¹³ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Nav. dj., str. 4.

2.4. Slikovnica

Slikovnica je prva knjiga u djetetovom životu.¹⁴ Namijenjena je najmlađim čitateljima u prvim godinama njihovog života pa s obzirom da dijete svijet spoznaje slikom, slika je ravnopravna uz tekst te ga nadopunjuje. Dijete stoga veže tekst uz sliku i tako ga pamti i reproducira. Tekst je najčešće ponuđen u stihu. U njemu je manje naglašena slikovitost, a više ritamsko-melodijska struktura jer upravo takvu organizaciju dijete će, uz pomoć čitatelja, lakše upamtiti.

Slikovnica obogaćuje rječnik djeteta i poboljšava njegov govor zato što gledajući i čitajući slikovnicu dijete uči nove izraze i koristi ih u svojoj komunikaciji. Ujedno slikovnica razvija osjećaj za jezik kod djeteta, ali razvija i smisao za lijepo na što se može utjecati izborom kvalitetnih i djeci razumljivih ilustracija. Kvaliteta slikovnice procjenjuje se prema ilustracijama i tekstu te prema njihovoj međusobnoj usklađenosti. Ilustracije moraju biti jednostavne i razumljive djetetu, ali ujedno i realne da bi mu se moglo objasniti neke pojmove koji se u slikovnici pojavljuju. Važno je i da budu maštovite u praćenju radnje jer tako uvode dijete u svijet stvaralaštva i mašte. Djeci mlađe dobi primjerene su slikovnice s više slika, a manje teksta, dok starijima uz ilustracije treba i složenija radnja. Pri tom je važno da se tekst i ilustracija međusobno prožimaju i čine skladnu cjelinu. Tekst slikovnice mora biti zanimljiv i djetetu razumljiv te prilagođen njegovim sposobnostima sukladno dobi.

Slikovnicom se djeluje i na djetetovu spoznaju. Na prikazanim slikama dijete prepoznaje stvari, bića i pojave koje već od ranije poznaje, no također vidi i upoznaje i nove koje su mu do tada bile nepoznate. Slikom se prenosi informacija o onome što nas okružuje, a time se dijete dalje potiče na širenje vlastitih spoznaja. Osim toga, slikovnicom se utječe i na emocionalni razvoj djeteta budući se dijete u nekim slučajevima poistovjećuje s likovima koje vidi. Zato se koriste primjeri pozitivnih likova jer se time kod djece sugerira osjećaj za dobro. Susret djeteta sa slikovnicom je susret s prvom knjigom pa o tome zasigurno ovisi i djetetov stav kasnije kroz školovanje prema pisanom djelu. U najviše slučajeva ako dijete prihvati slikovnicu i

---

¹⁴ Martinović, I.; I. Stričević. Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. // Libellarium 4(2011), 1, str. 39-63.

podrazumijeva njeno korištenje kao svoju svakodnevnu ili pak čestu aktivnost, vrlo je vjerojatno da će kasnije imati i veći interes za knjigu.

Smatra se da je dobra slikovnica ona koja je prilagođena sposobnostima i mogućnostima djeteta, njegovom shvaćanju teksta i ilustracija kao simbola kojima se prenosi neka poruka, potom razvoju kreativnog mišljenja i sposobnosti uživanja u različite situacije te razvoju emocija. Kvalitetna slikovnica pridonosi i razvoju djetetovog pamćenja, mišljenja i logičkog zaključivanja, služi kao motiv djetetu da samostalno pročita slikovnicu, da ono samo poveže sliku i tekst, a kroz razumijevanje pročitanog ujedno usvaja i moralne vrijednosti i poruke koje slikovnica prenosi.

Pri odabiru slikovnice valja uvažiti djetetove želje, no pritom pazеći da je slikovnica u skladu s djetetovim razvojnim potrebama. Oni koji trebaju dobro poznavati svoje korisnike, njihove potrebe i zahtjeve te literaturu koju će nabaviti, a potom ponuditi i preporučiti svojim korisnicima jesu knjižničari, s obzirom da oni moraju posjedovati kompetencije koje se, s jedne strane, odnose na poznavanje literature koju posreduju te, s druge, na poznavanje potreba i interesa svojih korisnika.

Kriteriji za slikovnicu mogu biti estetski, pedagoški i primjerenost djetetovoj dobi. Estetski kriterij odnosi se primarno na likovnost slikovnice jer je u prvom planu slika, a tek onda tekst. Stoga bi svaka ilustracija trebala biti simbol i prenositi djetetu određenu poruku. Uz to, važan je i tekst koji treba biti jasan, poticati dijete i biti prilagođen njegovim spoznajnim mogućnostima. Važni su i tehnički detalji u izgledu knjige, kao što su veličina slova i dimenzije slikovnice. Idealna slikovnica veličine je 20 x 20 cm jer te dimenzije odgovaraju vidnom polju djeteta. Slova trebaju biti vrlo velika i uočljiva u slikovnicama za najmlađu djecu, a s rastom djeteta sve se više smanjivati dok ne budu pisana normalnim fontom za početnicu.

Pedagoški kriterij uključuje uporabu slikovnice u svrhu odgoja i obrazovanja, a ne isključivo zabave. Pri korištenju slikovnice treba se voditi osnovnim pedagoškim principima što znači da će dijete u slikovnici najprije naći ono što mu je poznato, a zatim postupno uvoditi i ono djetetu nepoznato. Primjerice, djetetu će se najprije pokazati slikovnica u kojoj su predmeti i životinje iz njegove bliže okoline, oni s kojim je često u doticaju, a tek onda oni iz šire i nepoznate okoline, koji su mu nepoznati. Time će dijete kako raste biti upoznato sa sve više informacija i sa sve širom okolinom.

Treći je kriterij primjerenost djetetovoj dobi i prema njemu slikovnice se mogu podijeliti u tri dobne skupine:

1) Za djecu od 1,5 do 3 godine – slikovnice su bez teksta, sastoje se samo od jednostavnih slika, a odrasli su ti koji djetetu objašnjavaju značenje pojedinog predmeta, životinje ili osobe na slici. Odrasli će pričati djetetu priču, ali ga trebaju poučiti kako se rukuje knjigom.

2) Za djecu od 2 do 4 godine – slikovnica treba imati vrlo malo teksta (npr. samo s imenima životinja i predmeta), a ako je teksta više, on treba biti u stihovima. Odrasli i dalje trebaju čitati i pričati priču, ali i poticati dijete da uočava razlike u obliku slova kao i između predmeta.

3) Za djecu od 4 do 6 godina – u slikovnicama i nadalje središnje mjesto ima slika, a tekst može biti prozni – basne ili bajke ili poezija. Odrasli trebaju poticati dijete da uočava odnose između slika i pamtí sadržaj onog što mu je pročitano, a što je starije, dijete može sadržaj sve uspješnije prepričavati.¹⁵

Dijete je osnovna svrha postojanja slikovnice. Njemu je potrebna slikovnica koja će biti u skladu s njegovim potrebama i iskustvom, pratiti i podupirati njegov razvoj, odgovoriti na njegove trenutne, ali i specifične potrebe i interese.¹⁶

---

¹⁵ Više na:

http://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf, te primjerice u: Vizek Vidović, V.; D. Hrabar. Čitajmo djeci za laku noć: Priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi. Zagreb, UISP, 1999.

¹⁶ Martinović, I.; I. Stričević. Nav. dj., str. 58. Vidi i: Posilović, A.; M. Roller-Halačev; M. Škoda; S. Čečuk; V. Gajić; E. Paravina; M. Peteh; V. Stenzel. Kutić slikovnica – priručnik za osnivanje i rad, Zagreb, 1986.

3. DJEČJE KNJIŽNICE

3.1. Kratak pregled osnivanja dječjih knjižnica u svijetu

Narodne knjižnice nude razne materijale i knjige i za djecu, odnosno svoje najmlađe korisnike. Te su knjige uobičajeno smještene u zasebnim odjelima, poznatim kao dječje knjižnice, a u njima rade specijalizirani stručnjaci, dječji knjižničari. U skorije vrijeme uz tiskane materijale djeci se nude i oni on-line i digitalni, što je razumljivo s obzirom na nove tehnologije i njihovo sve češće korištenje. Također, za posebne grupe unutar dječjeg uzrasta, primjerice slabovidnu ili teže pokretljivu djecu, kao i djecu s posebnim potrebama ili one potencijalno darovite, biraju se i osiguravaju materijali njima potrebni i korisni.

Na početku rada narodnih knjižnica u svijetu u pravilu je postojao vrlo mali knjižnični fond namijenjen najmlađima ili ga nije niti bilo. Tek krajem 19. stoljeća počelo se s osnivanjem posebnih odjela za djecu i razvijanja svijesti o važnosti uključivanja knjige u rano djetinjstvo. Godine 1895. u Sjedinjenim Američkim Državama izgrađena je prva knjižnica s planirano uređenom prostorijom za najmlađe korisnike. Također u SAD-u, 1900. godine organiziran je prvi okrugli stol za dječje knjižničare u Američkoj udruzi knjižničara (American Library Association) 1900., a godinu kasnije pokrenut je program školovanja dječjih knjižničara u Pittsburghu. U praksi dječjih knjižnica poticani su zasebni programi s korisnicima u vidu razgovora o knjigama ili pak pričanju priča. Ne samo da je američki primjer poslužio u razvoju sličnih programa u Europi već su i izravno, školovanjem knjižničara kao i financijskim potporama, SAD potpomogle početke dječjih knjižnica u Francuskoj i Belgiji tijekom prve polovine 20. stoljeća. Dječje knjižnice u to vrijeme počinju s radom i u Engleskoj te Njemačkoj.

U specijalnom broju francuskog stručnog časopisa L'education nationale iz 1952. godine daje se pregled početaka dječjih knjižnica jer je tada Francuska nacionalna knjižnica bila domaćin velike međunarodne izložbe dječjih knjiga na kojoj je sudjelovalo četrdeset zemalja iz cijelog svijeta. Prva javna i besplatna knjižnica za djecu u Francuskoj, "Bibliothèque l'Heure Joyeuse" (Sretni trenutak) osnovana je u Parizu 1924. na poticaj Book Committee of Childrens Libraries New York. Predstavljena je i dječja knjižnica velike radničke četvrti u predgrađu Londona "Leytonstone" s 10.000 upisane djece, osobita po vrlo dobroj suradnji s osnovnim

školama, te predstavljanju aktivnosti kroz predavanja i dokumentarne filmove namijenjene nastavnicima i roditeljima. Rad dječjih knjižnica bio je vrlo bogat i u Švedskoj, primjerice u Stockholmu je bila organizirana mreža od dvadeset i devet dječjih knjižnica s bogatim programima, a knjižnice su bile opremljene potrebnim za izvođenje dječjih predstava. Sovjetska nacionalna knjižnica "Lenin" otvorila je vrata djeci i mladima 1942. godine, a nakon Drugog svjetskog rata započinje s organizacijom izložbi, književnih susreta i tribina. U Münchenu je u to vrijeme, kao simbol kulturnog zajedništva, osnovana Međunarodna knjižnica za djecu i mlade (Internationale Jugendbibliothek).¹⁷

Danas, uz "klasične" dječje knjižnice, razvija se i slobodna mrežna knjižnica digitaliziranih dječjih knjiga – Međunarodna dječja digitalna knjižnica.¹⁸ Knjige su na različitim jezicima i iz različitih dijelova svijeta. Trenutno knjižnica broji preko 4600 naslova na više od 60 jezika. Cilj ovog projekta je ukloniti prepreke koje razdvajaju djecu svijeta, kulturne i jezične različitosti, širiti multikulturalnost, toleranciju i razumijevanje kao i potaknuti učenje o drugima i drugačijima.

3.2. Zadaće i ciljevi knjižnice za djecu

Prema smjernicama IFLA-e i UNESCO-a, osnovna zadaća dječje knjižnice je osigurati široki izbor građe i aktivnosti kojima će se potaknuti djecu da osjete radost čitanja i otkrivanja znanja, bez obzira na dob, spol, rasu, vjersku, nacionalnu ili kulturnu pripadnost, jezik, socijalni status i umne i tjelesne sposobnosti. Jednako tako je važno poučiti djecu i roditelje kako razviti vještine korištenja tiskane i elektroničke građe. Dužnost im je organizirati razne aktivnosti i događaje koji će razvijati maštu, kreativnost, podržavati poznavanje tradicije i baštine, naučiti uvažavati multikulturalnost te razvijati korištenje multimedije i novih tehnologija.¹⁹

Ciljevi dječje knjižnice su:

---

¹⁷ Stričević, I.; H. Čičko; Đ. Križanić Delač. Knjižnice službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama: razvoj, stanje i perspektive. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 49, 1(2006.), str. 25.

¹⁸ Više u: Weeks, A. C. Međunarodna dječja digitalna knjižnica. // Dijete i društvo, časopis za promicanje prava djeteta, Zagreb, 2(2005.), str. 346-356; Pađen-Farkaš, D.; S. Petković. Međunarodna dječja digitalna knjižnica. // Knjižničarstvo, Glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje, 2(2013.), str. 9-18.

¹⁹ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Nav. dj., str. 3-5.

- svakom djetetu osigurati pravo na: informaciju; funkcionalnu, vizualnu, digitalnu i medijsku pismenost; kulturni razvoj; razvoj vještina i navika čitanja cjeloživotno učenje; kreativne programe u slobodno vrijeme
- svakom djetetu omogućiti slobodan pristup svim izvorima i medijima
- organizirati različite aktivnosti za djecu, roditelje, odgojitelje i učitelje
- omogućiti obiteljima sudjelovanje u životu zajednice
- osnaživati djecu i zagovarati njihovu slobodu i sigurnost
- ohrabrivati djecu da postanu samopouzdana i sposobna ljudi
- zalagati se za mir u svijetu

Skupine kojima su dječje knjižnice namijenjene su dojenčad i mala djeca, djeca predškolske dobi, djeca školske dobi do trinaeste godine, skupine djece s posebnim potrebama, roditelji i članovi obitelji, odgojitelji, učitelji, odrasle osobe koje rade s djecom, knjigama i medijima.²⁰ Dječje knjižnice su vrlo važan dio odgoja i obrazovanja djece, naravno uz roditelje, vrtiće i škole. S obzirom na sve veće i ubrzane promjene koje nas okružuju i dječje knjižnice moraju biti spremne i odgovoriti na potrebe koje se također mijenjaju. Tako će i dječje knjižnice, kao i educirani specijalizirani knjižničari biti u mogućnosti doprinijeti djetetovom razvoju.

3.3. Odgoj i učenje u knjižnicama za djecu

Jedna je od važnih uloga dječjih knjižnica odgoj i obrazovanje djece, odnosno njezinih najmlađih korisnika. Kako bismo razumjeli tu ulogu važno je odrediti što su odgoj i obrazovanje. Danas postoji nekoliko različitih definicija tih pojmova. Primjerice, za odgoj se smatra da je to proces organiziranog, tj. namjernog razvijanja karakternih osobina čovjeka, kao i njegovih vrijednosti, stavova i navika.²¹ Obrazovanje je pak proces organiziranog učenja spoznajnih (kognitivnih) i psihomotornih osobina ličnosti, odnosno organizirano kognitivno i psihomotorno učenje.²²

---

²⁰ Isto, str. 6, 7.

²¹ Mijatović, A. Leksikon temeljnih pedagoških pojmova, Zagreb, 2000., str. 209.

²² Uzelac, S.; D. Bouillet. Osnove socijalne pedagogije, Zagreb, Školska knjiga, 2007.

Odgoj i obrazovanje vrlo su usko povezani, a u knjižnici se najčešće provode kroz različite pažljivo osmišljene programe vođene od strane educiranog osoblja. Budući su dječje knjižnice usmjerene na slobodnije oblike rada, koji su u pravilu u najvećoj mjeri orijentirani na aktivnost i izražavanje djece te njihove interese i sklonosti, to svakako utječe i na izbor oblika rada i njegovu strategiju, pa su to interaktivne, participativne i suradničke metode, te radionički tip aktivnosti.²³ Kroz opisane oblike rada školovano osoblje knjižnice ima izravniji pristup i kontakt te interakciju s djecom, pa im je olakšano i aktivnije sudjelovanje u odgoju i obrazovanju djece. Odgojno-obrazovni programi koji se provode u dječjim knjižnicama su pričaonice, radionice, igraonice, književni susreti, organizirani posjeti, izložbe i informacijsko opismenjavanje.

Intenzitet ostvarivanja odgojno-obrazovnih aktivnosti razlikuje se od knjižnice do knjižnice i svakako ne ovisi isključivo o volji i spremnosti knjižničara za rad s djecom već i o tehničkim mogućnostima: osiguravanju prostora, rekvizita kao i o realnim potrebama korisnika u nekoj sredini. Određivanje minimalnog standarda za aktivnosti koje bi se trebale odvijati u svim dječjim knjižnicama, te u najvećoj mjeri one knjižnice koje su u prvom redu usmjerene na promicanje vještine i navika čitanja, zasigurno bi pridonio postizanju veće kvalitete programa kao i mogućnosti uključivanja većeg broja djece.²⁴

---

²³ Stričević, I. Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2001., str. 8-9.

²⁴ Stričević, I.; H. Čičko; Đ. Križanić Delač. Nav. dj., str. 35.

4. DJEČJE KNJIŽNICE U HRVATSKOJ: OD NARODNIH KNJIŽNICA DO ODJELA ZA DJECU I MLADE

4.1. Razvoj dječjeg knjižničarstva u Hrvatskoj

Razvoj dječjeg knjižničarstva u Hrvatskoj započeo je sredinom 20. stoljeća otvaranjem prvog dječjeg odjela u Gradskoj knjižnici u Zagrebu s time da je bio usmjeren na djecu školske dobi, odnosno pojedince koji su savladali čitanje.²⁵ Pomak prema nižoj dobnoj skupini, odnosno djeci predškolske dobi, od 3 do 6 godina, dogodio se pod utjecajem inozemnih iskustava 1976. godine osnutkom Igraonice s Igrotekom u zagrebačkoj Knjižnici Medveščak koja je obuhvaćala organizirane programe i posudbu igračaka.²⁶ Programi i aktivnosti su obuhvaćali pričanje priča, stvaranje fonda slikovnica na hrvatskom i stranim jezicima, projekcije dijafilmova, izložbe likovnih radova i lutkarske predstave. U narednom periodu povećava se broj različitih aktivnosti i programa za taj, predškolski uzrast, ali kojima roditelji predstavljaju tek pratnju, a ne aktivne sudionike programa.

Godine 1993. u Knjižnici Medveščak u Zagrebu otvara se prva igraonica za bebe i pokreće se projekt koji je imao za cilj upis i uključivanje roditelja te njihovo aktivno sudjelovanje, kao i sudjelovanje i drugih članova obitelji i/ili odgajatelja u aktivnosti s djecom.²⁷ Temelj tome je Konvencija o pravima djeteta Ujedinjenih naroda iz 1989. godine koja je istaknula pravo svakog djeteta na kvalitetno odrastanje kako bi se omogućio potpun razvoj njegovih potencijala. Prepoznavanjem novih potreba i širenjem aktivnosti na sve mlađu populaciju, u suradnji s IFLA-om se oblikuju i donose i Smjernice za knjižnične usluge za djecu²⁸ i Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi.²⁹

---

²⁵ Stričević, I.; K. Čunović. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 48.

²⁶ Stričević, I.; K. Čunović. Nav. dj., str. 49.

²⁷ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2008., str. 9.

²⁸ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Nav. dj.

²⁹ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Nav. dj.

Posljednjih dvadesetak godina u Hrvatskoj se na tom području knjižničnih aktivnosti događa osobit razvoj, iako su još uvijek prisutne znatne razlike između pojedinih i knjižnica i regija u načinu i mogućnostima rada i provođenja takvih programa.³⁰

4.2. Korisnici i usluge

Dječje knjižnice ili odjeli za djecu i mladež dio su narodnih knjižnica i namijenjeni su djeci od najranije dobi do trinaeste godine života. Dječjim odjelom, osim djece, mogu se služiti i odgojitelji, učitelji, roditelji i svi oni koji su svojim poslom ili interesom vezani za djecu i dječju literaturu.

Dječje su knjižnice, individualno ili grupno, namijenjene sljedećim skupinama:

- dojenčadi i maloj djeci
- djeci predškolske dobi
- djeci školske dobi do trinaeste godine
- skupinama djece s posebnim potrebama
- roditeljima i drugim članovima obitelji
- odgojiteljima i učiteljima
- drugim odraslim osobama koje rade s djecom, knjigama i medijima.

Usluge koje se nude na dječjim odjelima trebale bi imati jednaku važnost kao i usluge dostupne na odjelima za odrasle. One ne bi smjele biti ograničene samo na prostor knjižnice, važno je „izaći“ i povezati se i sa zajednicom unutar koje knjižnica djeluje, važno je da knjižnica surađuje i s odgovarajućim ustanovama. To mogu biti, uz škole i dječje vrtiće s kojima knjižnice uobičajeno surađuju i domovi zdravlja, čekaonice bolničkih odjela te razne udruge koje u svojim programima nude usluge za djecu. Određene dječje aktivnosti mogu se odvijati i vani, npr. čitanje priče u parku ili odlazak u dječje igraonice u trgovačkim centrima u koje djeca rado odlaze.

Dječje knjižnice trebaju zadovoljavati informacijske i kulturne potrebe, kao i potrebe za razonodom i zabavom djece u zajednici na način da posuđuju raznoliku građu, pružaju informacije i referentne usluge, pomažu djeci pri odabiru građe, uključuju

---

³⁰ Stričević, I.; K. Čunović. Nav. dj., str. 47-66.

djecu u odabir građe i razvoj knjižničnih usluga, organiziraju pouku za stjecanje vještina neophodnih za snalaženje u knjižnici i informacijsko opismenjavanje, motiviraju (promicanje čitanja), organiziraju kreativne programe i pričanje priča, educiraju roditelje, odgojitelje i učitelje, osiguravaju referentnu literaturu i obrazovanje za odgojitelje, učitelje i knjižničare te podupiru organizacije i ustanove u zajednici i s njima surađuju.

4.3. Knjižnično osoblje

Kompetencije koje bi dječji knjižničar trebao posjedovati određene su u Smjernicama za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi te u Smjernicama za knjižnične usluge za djecu. U tim dokumentima ističu se potrebna znanja i vještine ali i osobine koje se pretpostavljaju kao potrebne uspješnom i kvalitetnom dječjem knjižničaru.

"Dječji knjižničar odlikuje se specifičnim znanjima, vještinama i osobinama te ga se po njima i određuje osebnim stručnjakom unutar stručne zajednice. Samo ono knjižnično osoblje koje ima odgovarajuća znanja, vještine i osobine može ispunjavati poslanje dječje knjižnice. U odnosu na osobine koje dječji knjižničar treba posjedovati, dobar dječji knjižničar voli i poštuje djecu, snažnog je značaja, genijalnog uma, ugodne naravi, s instinktom za čitanje i snažnim osjećajem za humor."³¹

Kompetencije dječjeg knjižničara³² mogu se razvrstati u devet kategorija: poznavanje korisnika, posjedovanje vještine poslovanja i upravljanja, komunikacijske vještine, poznavanje izvora i materijala, pružanje korisničkih i referentnih usluga, vještine osmišljavanja, planiranja i vođenja knjižničnih programa za djecu, vještine javnog zagovaranja, suradnje i umrežavanja, stručni razvoj, poznavanje i korištenje novih tehnologija.

---

³¹ Martinović, I.; I. Stričević. Kompetencije dječjih knjižničara : koliko poznaju literaturu za svoje korisnike. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 67-90.

³² Isto, str. 70-71.

4.4. Prostor i oprema

Knjižnice za djecu, odnosno odjeli za djecu, trebaju biti pristupačna, privlačna, zanimljiva i sigurna mjesta bez zapreka u pristupu. Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi³³ propisuju da se unutar dječjeg prostora nalazi odjeljak opremljen igračkama, namještajem veličine primjerene djeci i površinama za igru te sanitarne prostorije. Isto tako, treba voditi računa o sigurnosti u knjižnici kao i o fizičkoj dostupnosti.

Prostor bi bilo uputno opremiti veselim bojama, kreativnim pristupom, prirodnim svjetlom i kvalitetnom rasvjetom. Šarenim i veselim uređenjem, s ilustracijama i crtežima djeci poznatih i omiljenih likova, prostor će se djeci činiti toplim, ugodnim i prijateljskim. Time će se dodatno pojačati osjećaj ugone prilikom boravka u prostoru, kao i volja za ponovnim dolaskom.

Zgrade, prostori i oprema knjižnica za djecu i mlade velikim dijelom ne ovise o knjižničarima, već o osnivačima knjižnica i njihovom financiranju. Stoga u pravilu knjižničari često niti ne mogu utjecati na primjerenost prostora knjižnice, no mogu na njih ukazivati. Postojeća ograničenja nadoknađuju se entuzijazmom i kreativnošću dječjih knjižničara koji nastoje osmisliti i prilagoditi prostore koji su im na raspolaganju za što kvalitetnije provođenje programa za djecu.

---

³³ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Nav. dj.

5. IGRAONICE ZA PREDŠKOLCE U KNJIŽNICAMA VLADIMIRA NAZORA

5.1. O Knjižnicama Vladimira Nazora

Knjižnice Vladimira Nazora nalaze se u zapadnom dijelu grada Zagreba. Njihova povijest seže u 1940-te godine kada na tom području počinje sustavno osnivanje niza novih knjižnica. Među njima je osnovana 1948. i Knjižnica za djecu i odrasle Črnomerec u kojoj se 1954. izdvaja dječji odjel i počinje raditi samostalno, na adresi Ilica 218, kao Pionirska knjižnica. Početkom šezdesetih godina osnovane knjižnice razvijaju mrežu ogranaka koja se temelji na teritorijalnoj podjeli Zagreba. Godine 1964. Grad Zagreb osniva Knjižnicu Vladimira Nazora udružujući postojeće knjižnice i čitaonice općina Susedgrad i Črnomerec u jedinstvenu ustanovu.³⁴ S obzirom da korišteni prostori nisu bili u potpunosti adekvatni namjeni, 1969. godine grade se novi prostori u Ulici grada Mainza i Vodovodnoj ulici, gdje useljava Centralna knjižnica Vladimira Nazora obuhvaćajući odjel za odrasle i odjel za djecu.

U listopadu 1977. u Pionirskoj je knjižnici u Vodovodnoj otvorena Igraonica za djecu predškolskog uzrasta s bogatim fondom igračaka. Godine 1989. Pionirska knjižnica mijenja naziv u Dječja knjižnica. Prostori koje su koristili odjeli Knjižnice Vladimira Nazora u cijelosti su preuređeni 1995. godine, sukladno novim potrebama i standardima rada i s knjižničnom građom i s korisnicima. Godinu kasnije uvodi se i kompjuterizirana posudba knjižnične građe, s time da su deset godina kasnije, 2003. godine, usluge knjižnice postavljene i na internetu. Kao posebnost se izdvaja podatak da je u Dječjoj knjižnici 1998. godine utemeljena zbirka slikovnica i knjiga za djecu na njemačkom jeziku te započinje suradnja s knjižnicom Goethe instituta u Zagrebu koja uključuje i grupne posjete učenika Njemačke internacionalne škole u Zagrebu i učenika njemačkih razreda osnovnih škola, potom održavanje videoprojeksija filmova na njemačkom jeziku, izložbe, likovne radionice te čitanje priča na njemačkom i hrvatskom jeziku.

---

³⁴ Nova ustanova je obuhvaćala sljedeće knjižnice i čitaonice: Knjižnicu za odrasle, Slovenska 2, Čitaonicu, Ilica 163a, Pionirsku knjižnicu i čitaonicu, Ilica 218, Knjižnicu za djecu i odrasle, Ilica 312a, Knjižnicu Vrapče, Samoborska ul. 1, Knjižnicu i čitaonicu Stenjevec, Samoborska ul. 71, Knjižnicu i čitaonicu Podsused, Trg A. Kovačića 3.

Godine 2007. sve knjižnice na području zapadnog dijela grada Zagreba pripojene su Knjižnicama grada Zagreba i objedinjene u područnu Knjižnicu Vladimira Nazora.³⁵

Danas ona djeluje na više lokacija a njezini su sastavni dijelovi, odnosno ogranci: Čitaonica i Galerija Vladimira Nazora, Knjižnica Kajfešov Brijeg, Knjižnica Kustošija, Čitaonica Kustošija, Knjižnica Vrapče, Knjižna stanica Gornje Vrapče, Knjižnica Gajnice, Knjižnica Špansko - sjever, Knjižnica Špansko - jug i Knjižnica Podsused.

5.2. Počeci provođenja radionica za djecu u Knjižnicama Vladimira Nazora³⁶

Do 1977. godine, početka pojave organiziranih programa i aktivnosti za djecu Knjižnice Vladimira Nazora, uz redovite informativno-posudbene poslove, razvijaju brojne povremene aktivnosti za dječji uzrast obuhvaćajući jednako i vrtićki i školski uzrast. Organiziraju se izložbe knjiga, likovne radionice i izložbe, grupne posjete knjižnicama i besplatne upise, književne susrete, nagradna natjecanja i kvizove, projekcije dječjih igranih i crtanih filmova u suradnji s *Filmotekom 16*, potom lutkarske predstave, pričaonice, literarne, recitatorske grupe, klubove malih bibliotekara, razne priredbe.

Početakom 1977. započinju aktivnije pripreme za otvaranje prvih Igraonica, jača suradnja s Pionirskom knjižnicom i čitaonicom Medveščak,³⁷ te se odlazi u Ljubljanu u Pionirsku knjižnicu zbog upoznavanja s radom i aktivnostima s djecom. Konačno je 14. listopada 1977., samo šest mjeseci nakon Knjižnice Medveščak, u Pionirskoj knjižnici u Vodovodnoj i Knjižnici Vrapče otvorena Igraonica za djecu predškolskog uzrasta, od 3 do 7 godina, s bogatim fondom igračkaka odabranim prema suvremenim pedagoškim standardima. Financijska sredstva za nabavu igračkaka dobivena su od

---

³⁵ Podaci preuzeti: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-vladimira-nazora/o-knjiznici-451/osnovni-podaci-7527/7527>, [citirano: 2017-05-29], te su korišteni materijali iz Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora.

³⁶ Podaci o programima Igraonica u Knjižnicama Vladimira Nazora doneseni u ovom poglavlju su prikupljeni iz Godišnjih izvješća i dokumentacije pohranjene u Arhivu Knjižnica Vladimira Nazora te od Božene Agnoli, prof., umirovljene djelatnice Knjižnica Vladimira Nazora koja je bila jedna od pokretača tih programa u navedenim knjižnicama, te voditeljica Knjižnica Vrapče i Gornje Vrapče.

³⁷ Knjižnica Medveščak je prva pokrenula organiziranu igrotoku s igraonicom kao „rezultat sinhronizirane težnje Centra za izvanškolski odgoj SRH, Centra za igre i igračke pri Savezu društva „Naša djeca“ SRH, Knjižnice na čelu, i uz pomoć Saveza zajednica SRH i USIZ-a grada Zagreba za društvene brige o djeci predškolskog uzrasta.“ Bručić-Dvoršak, S.; V. Gajić; Lj. Mihaljević-Falak; E. Paravina; A. Posilović; M. Roller-Halačev; I. Stričević. Igraonica i igroteka, priručnik za osnivanje i rad, Zagreb, 1983., str. 29.

USIZ-a za društvenu brigu o djeci predškolskog odgoja i SIZ-ova kulture Črnomerca i Susedgrada. Prva igračka nabavljena je 30. kolovoza 1977., a do kraja godine uz stručnu pomoć Društva „Naša djeca“ i profesora Pedagoške akademije nabavljene su još 104 igračke. Igračke su klasificirane prema klasifikaciji koja se temelji na odgojnoj funkciji igračke,³⁸ i taj je način zadržan sve do danas. Zahvaljujući izdašnim financijskim sredstvima, Knjižnice Vladimira Nazora su nabavljale u to vrijeme najkvalitetnije igračke od najvećih domaćih proizvođača, ali i stranih koje nisu bile dostupne na našim prostorima (primjerice njemački *Fischertechnik*, danski *Noef*, francuski *Asco*, sve vrste *Lego* programa). Na taj način je formirana prva jezgra igračaka od kojih neke čak postoje još danas na pojedinim lokacijama, i koje su zadovoljavale sva propisana potrebna područja: od didaktičkih do konstruktorskih, kako bi se zadovoljile sve potrebe i različiti interesi djece. Igračke se nisu posuđivale, kao što je to bila praksa u Igoteci u Medveščaku koja traje i danas. Također su naručivane nabolje domaće slikovnice, ali i najbolje i nagrađivane svjetske slikovnice koje nikad nisu bile prevedene na hrvatski jezik. One su također do danas sačuvane i sadržane u Dječjoj knjižnici u Vodovodnoj. Naručivale su se temeljem konzultacija sa stručnim savjetnicima Saveza društva „Naša djeca“.³⁹

Program Igraonica se održavao jednom tjedno na dvije navedene lokacije, po 60 do 90 minuta, od početka listopada, tijekom Dječjeg tjedna, sve do sredine lipnja. Nakon nekog vremena uvedena je i upisnina u vrijednosti tadašnjih 10 dinara, s time da je jedini uvjet bio upis djeteta u knjižnicu. Grupe su bile velike, u prosjeku 40 do 50 djece tjedno po prostoru, s time da su u velikoj mjeri prevladavala djeca koja nisu pohađala vrtiće. Tijekom vremena pokazalo se da su se i roditelji polaznika počeli u većoj mjeri učlanjivati u knjižnicu. Postepeno, temeljem rezultata rada, dobivalo se više sredstava kojima se nabavljalo opremu i namještaj (stolici i stolci prilagođeni uzrastu) za opremanje prostora koji sami po sebi nisu bili primjereni namjeni. Prvo je opremljena igraonica u Vodovodnoj, potom Vrapče koje je bilo u tadašnjoj milicijskoj

---

³⁸ Izbor igračaka temeljen je na klasifikaciji koju je ustanovio tadašnji Centar za dječje igre i igračke Saveza društva „Naša djeca“ SR Hrvatske u Zagrebu još 1968. godine. Ona se temelji na 12 kategorija koje su osnova svakog početnog fonda igračaka: senzorne, motoričke, imitativne, obrazovne, emotivne igračke, potom materijali za društvene igre, materijali za izražavanje, za receptivne igre, konstruktivne igračke, tehničke igračke na pogon i prva mehanika, igračke za radni odgoj i zabavne igračke. Bručić-Dvoršak, S.; V. Gajić; Lj. Mihaljević-Falak; E. Paravina; A. Posilović; M. Roller-Halačev; I. Stričević. Nav. dj., str. 17-20.

³⁹ Savez je ujedno bio i osnivač i organizator godišnje nagrade „Grigor Vitez“ za dječju književnost i ilustraciju koja je prvi puta dodijeljena 1967. godine [citirano: 2017-05-25]. Podaci dostupni na: <http://www.savez-dnd.hr/podnaslov-ap-05/>.

garaži, pa dječji odjel Čitaonice u Podsusedu, Knjižna stanica u Gornjem Vrapču, u Gajnicama i Kustošiji. Nakon što su otvoreni toliki prostori, različita djeca su dolazila odvojeno na program Pričaonice i program Igraonice. Igraonice i Pričaonice su se održavale pod vodstvom pedagoga animatora i bibliotekara – informatora, uz redovito sudjelovanje i učenica Škole za odgojitelje u obliku prakse, a u manjoj mjeri i studentica predškolskog odgoja Pedagoške akademije. Pokazalo se da je interes roditelja i djece vrlo velik u odnosu na broj stručnog kadra te je u jesen 1983. zaposlena i prva stručna djelatnica – odgojiteljica sa završenim studijem predškolskog odgoja.

Program Igraonica i Pričaonica bio je koncipiran na način da je pokrивao sva područja edukacije djeteta predškolskog uzrasta kako bi dijete od najranije dobi stjecalo širinu i uvid u sve aspekte kulture. Planiranje programa se provodilo putem prijava Programa za kulturu uz financiranje USIZ-a kojem se slalo i redovite izvještaji o radu te koji su vrlo često i sami dolazili kontrolirati stanje na terenu.

Kao što je već rečeno, Igraonice su imale igračke primjerene dobi djece, a Pričaonice su se temeljile na pomno odabranim slikovnicama visoke literarno-likovne kvalitete.

U rad s djecom se aktivno uključivalo i roditelje za koje su jednom do dva puta mjesečno organizirana predavanja i tribine koje su držali stručnjaci iz Društva „Naša djeca“. Povremeno su organizirane i izložbe edukacijskih slikovnica i igračaka, također u suradnji s Društvom „Naša djeca“ kojima se kroz tematiku polarizacije „dobro – loše“ nastojalo educirati i usmjeriti roditelje kako i na koji način kupovati kvalitetne igračke od prirodnih materijala i kvalitetne slikovnice primjerene predškolskoj dobi djece.

Potom je ostvarena i suradnja s tadašnjim Likovnim centrom grada Zagreba s Rokovog perivoja iz kojeg su dolazili likovni stručnjaci koji su radili s djecom predškolskog uzrasta. Prva suradnica je bila Vjera Lalin, slikarica koja je upoznavala djecu s različitim likovnim tehnikama, a vremenom se broj suradnika i povećavao rezultat čega su bile povremene likovne izložbe u Galeriji Vladimira Nazora.

Uspješna suradnja postignuta je i na polju glazbenog odgoja s prof. Višnjom Manasteriotti te su se organizirali i programi Muzičke omladine primjereni za predškolce.

Redovito su održavani i lutkarski programi u suradnji sa Zagrebačkim kazalištem lutaka koje je redovito održavalo svoje male programe tzv. stolne predstave u prostorima knjižnica, s ciljem odgajanja najmlađe kazališne publike. Povremeno,

jednom do dva puta godišnje su održavane veće predstave u Galeriji Vladimira Nazora. Dobra suradnja je postignuta i s amaterskim lutkarskim kazalištima za djecu, redovito su dolazili razni gosti, primjerice glumci, pisci, pjesnici i interpretirali djeci priče i vlastite radove.

Nastavljene su već spomenute projekcije igranih i crtanih filmova u suradnji s Filmotekom 16 s kojom su surađivale i druge knjižnice grada Zagreba.⁴⁰

U sljedećih nekoliko godina postupno se organizira rad i ostalih igraonica unutar mreže Knjižnica Vladimira Nazora. Godine 1979. organizirane su na odjelima za djecu knjižnica u Podsusedu, Gajnicama i Knjižnici za djecu u Kustošiji, a nedugo potom, 1980. u Knjižnoj stanici Gornji Stenjevec.⁴¹ U razdoblju između 1984. i 1990. godine paralelno s otvaranjima novih knjižnica opremaju se i organiziraju i nove igraonice: na odjelu za djecu knjižnice na Kajfešovom brijegu, u Španskom – sjever, Španskom – jug te u Knjižnoj stanici Gornje Vrapče.

Slika 1. Mreža Knjižnica Vladimira Nazora (Arhiv Knjižnica Vladimira Nazora⁴²)

5.3. Program igraonica danas

⁴⁰ Čičko, H. Odrastanje uz knjigu, Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2010.

⁴¹ Knjižna stanica Gornji Stenjevec je zatvorena 1985. godine.

⁴² Dalje Arhiv KVN.

Danas mreža Knjižnica Vladimira Nazora koju čini osam knjižnica i jedna knjižna stanica, organizira osam igraonica za djecu predškolske dobi, i dvije igraonice za djecu od 2 do 3 godine. Održava se ukupno 240 termina godišnje s 2700 djece, 1210 igračaka, društvenih igara, scenskih lutaka i muzikalija. Godišnji program započinje tradicionalno lutkarskom predstavom u listopadu tijekom Dječjeg tjedna i završava sredinom lipnja.

Ciljevi igraonica su usmjereni poticanju djetetovog tjelesnog, intelektualnog, socijalnog i emocionalnog razvoja. Svi programi se temelje na igri, te čitanju i obradi slikovnica čime se nastoji poticati čitanje, a ujedno i upis u knjižnicu i posuđivanje građe, kako djece tako i roditelja.

Polaznici programa su većinom djeca koja ne pohađaju vrtić, te nemaju prilike za takvu vrstu socijalizacije. Igraonice se odvijaju na lokacijama dječjih odjela knjižnica, u djeci primjerenom i prilagođenom prostoru, u trajanju od 90 minuta, jednom tjedno, pod stručnim vodstvom odgojitelja i bibliotekara dječjeg odjela (dvije stručne djelatnice knjižničarke – odgojiteljice koje surađuju s kolegicama diplomiranim knjižničarkama – informatorima knjižnica za djecu i dječjih odjela).

Programi u Knjižnicama su besplatni za krajnje korisnike odnosno za djecu. Jedini uvjet je upis djeteta u knjižnicu koji je u gradu Zagrebu od 2017. godine također besplatan za djecu do 15 godina.

Program igraonica za predškolce u Knjižnicama Vladimira Nazora odvija se u obliku neposrednog rada s djecom, zatim tzv. kutića za roditelje i djecu te održavanja povremenih lutkarskih predstava.

Neposredan rad s djecom obuhvaća pričaonicu – pričanje ili čitanje priče, dramatizaciju priče ili pjesme nakon čega slijedi kreativno izražavanje određenom likovnom tehnikom inspirirano pričom. Slikovnice koje se obrađuju su kvalitetni primjeri hrvatske i svjetske književnosti, tematski prilagođene kalendarskim i aktualnim događanjima kroz godinu. Tako se prate sva godišnja doba, svi važniji praznici i blagdani kroz godinu: Dječji tjedan, Dani kruha, Dan prava djeteta, Advent, Božić, Nova godina, maškare, Valentinovo, Uskrs, Majčin dan, Svjetski dan knjiga, Dan planeta Zemlje i dr. Također je uključeno i igranje društvenih igara i grupnih igara, glazbene radionice.

Roditelji su također aktivno uključeni u rad igraonica. Povremeno se organiziraju zajedničke kreativne radionice s djecom, te tribine koje tematski obuhvaćaju područje obiteljskog odgoja (prava djece, pripreme za polazak u školu, sramežljivost djece i sl.).

Boraveći u knjižnici djeca uče vještine neophodne za život. Ona mora biti ugodno i sigurno mjesto na kojem se zasnivaju temelji cjeloživotnog obrazovanja i aktivnog sudjelovanja u životu zajednice.

Knjižnica, čitanje i razne aktivnosti igraonica potiču razvoj govora, obogaćuju vokabular u svakodnevnoj komunikaciji, potiču kreativnost, razvoj fine motorike, snalaženje u prostoru, osvještavanje i prihvaćanje vlastite osobnosti, razvoj komunikacijskih sposobnosti, rješavanje konfliktnih situacija, suradnju i timski rad.

KNJIŽNICE VLADIMIRA NAZORA SA SAŽETIM PREGLEDOM POJEDINAČNIH PROGRAMA ZA DJECU⁴³

Knjižnica Špansko – sjever, Trg Ivana Kukuljevića 9

Najstarija knjižnica Vladimira Nazora, osnovana 1945. godine, nalazila se na Samoborskoj cesti 108 u Stenjevcu u prostoru od samo 37 m². Između 1989. i 1991. radi kao Knjižna stanica ali je zatvorena zbog loših uvjeta. Od listopada 1989. otvorena je u naselju Špansko. Od samog početka pokrenuti su programi pričanja priča i igraonice. Od 1991. godine, s obzirom na veliki broj izbjeglica i prognanika u naselju, u knjižnici se okupljao veliki broj djece na pričanje priča, igraonice, likovne radionice i projekcije crtanih filmova, a od 1998. Francuska humanitarna udruga u suradnji s knjižnicom okupljala je djecu iz Prognaničkog naselja Špansko organizirajući različite aktivnosti i događanja.

Stalan program danas obuhvaća Vrtić u gostima, pričanje priča i ilustriranje, igraonice i kompjutorske igraonice. Također je omogućena i posudba CD-ova i DVD-ova s glazbom, crtićima i edukativnim igrama za djecu. Povremeno se organiziraju književne tribine i susreti s književnicima, kreativne radionice i društvene igre.

---

⁴³ Korištene fotografije pohranjene su u Arhivu Knjižnice Vladimira Nazora.

Slika 2. Predstava „Upoznajmo Miffy!“
Lutkarskog kazališta „Svijet lutaka“, 2016.
(Arhiv KVN)

Slika 3. Predstavljanje slikovnice „Hrkalo i drijemalo“
autorice Jelene Pervan, 2016. (Arhiv KVN)

Slika 4. Vrtić u gostima, 2017. (Arhiv KVN)

Knjižnica Vrapče, Ul. Majke Terezije 2

Otvorena je 1945. godine. Stalni tjedni program traje još od 1975. godine i obuhvaća Pričaonicu, potom Igraonicu za djecu od 3 do 6 godina koja je pokrenuta od 1977. godine, te od 2014. godine Igraonicu za bebe. Povremeni programi još od 1980. obuhvaćaju redovito organiziranje izložbi brojnih hrvatskih književnika i ilustratora za djecu, grupne posjete knjižnici za vrtićki i uzrast, potom od 1985. književne susrete s dječjim piscima, a od 1992. likovne, literarne, dramske i znanstvene radionice i lutkarske predstave za djecu. Kao u Knjini Špansko – sjever, i u ovoj je omogućena posudba CD-ova i DVD-ova s glazbom, crticama i edukativnim igrama za djecu.

Slika 5. Izložba 34 godine Igraonice u Vrapču, 2012. (Arhiv KVN)

Slika 6. Prostor igraonice, 2010. (Arhiv KVN)

Knjižnica Kustošija, Ilica 312a

Osnovana je 1947. godine. Od 1977. godine organiziraju se programi za djecu predškolskog uzrasta kako bi im se potaknule i razvijale čitateljske navike. Program je obuhvaćao pričanje priča i projekcije. Godine 1978. otvorena je Igraonica koja kontinuirano djeluje sve do danas, punih 40 godina. Današnji redoviti program obuhvaća Gastro radionice, pričaonice i lutkarske radionice, Tell Me a Story – pričaonice na engleskom jeziku, a povremeno se organiziraju gostovanja vrtičkih skupina, književne tribine i susreti s književnicima, kvizovi, ljetne i zimske radionice.

Slika 7. Mali lutkari, 1978. (Arhiv KVN)

Slika 8. Gastro radionica, 2018. (Arhiv KVN)

Knjižnica Vladimira Nazora, Vodovodna 13

Osnovana je kao Knjižnica za djecu i odrasle Črnomerec 1948. godine. U listopadu 1977. otvorena je Igraonica za djecu predškolskog uzrasta s bogatim fondom igračaka odabranih prema pedagoškim standardima, čemu je prethodilo pričanje priča, projekcije crtanih filmova, izložbe likovnih radova, lutkarske predstave te stvaranje zaštićenog fonda slikovnica na hrvatskom i stranim jezicima.

Današnji program obuhvaća igraonicu, pričaonicu i pričaonicu na njemačkom jeziku, kvizove, susrete s vrtićima, gostovanja književnika, ilustratora, gostiju iz područja kulture i umjetnosti, Noć knjige - matineja, potom suradnju sa Zavodom za dječju onkologiju i hematologiju dr. Mladen Ćepulić i Domom Karmelićanki Božanskog Srca Isusova samostana na Vrhovcu.

Slika 9. Igraonica, 1977. (Arhiv KVN)

Slika 10. Pričaonica, 1978. (Arhiv KVN)

Slika 11. Noć knjige - matineja, 2016.
(Arhiv KVN)

Knjižnica Podsused, Podsusedski trg 3

Osnovana je 1951. godine. Godine 1977. započinje uređenje prostora knjižnice za rad s djecom. Naredne godine započinje program Igraonica u gostima koji se odvijao u rujnu, listopadu i prosincu. Danas se programi Igraonice i Svijet priča za djecu predškolskog uzrasta odvijaju redovito, jednom tjedno, u prostoru čitaonice koji je opremljen namještajem za rad s djecom i igračkama. Povremeno se, u suradnji s osnovnim školama i vrtićima u lokalnoj zajednici organiziraju likovne, kreativne i lutkarske radionice, lutkarske priredbe, susreti s književnicima, tribine, predavanja, promocije knjiga i časopisa, natjecanja u znanju, likovne izložbe, Noć knjige - matineja i druge aktivnosti.

Slika 12. Igraonica, 1979. (Arhiv KVN)

Slika 13. Noć knjige – matineja, 2014. (Arhiv KVN)

Slika 14. Vrtić Bambi u Svijetu priča, 2018.
(Arhiv KVN)

Knjižnica Gajnice, Meksička 15

Otvorena je u travnju 1979. godine na adresi S. Allendea 15 (danas Gajnice 15). Programi dječjeg odjela kontinuirano počinju s radom od 1980. u obliku pričanja priča i ilustriranja u poslijepodnevnim terminima, potom lutkarskih grupa i igraonica, povremenih posjeta priredbama, koncerata, izložbi, susreta s piscima, ilustratora, izdavača i urednika. Programi su se odvijali u prostoru Mjesne zajednice zbog skučenosti prostora knjižnice. Aktivniji razvoj programa započinje 1992. godine preseljenjem u veći prostor na današnjoj adresi.

Danas stalni program obuhvaća rad s roditeljima i djecom od dvije do tri godine koji se provodi od 2007.godine - Mali knjigoljupci, koji je ujedno i prvi takav program za dvogodišnjake u mreži Knjižnica Vladimira Nazora, potom Veliki igroljupci - igraonice za djecu od 3 do 7 godina te Svijet priča - program pričanja priča za djecu mlađe i starije predškolske dobi. Povremeno se organiziraju predstavljanja novih slikovnica u područnim vrtićima - Slikovnice šetalice, zatim Najmanji znanstveni laboratorij – program popularizacije prirodnih znanosti, It's Story Time! – priča na engleskom uz English Collection – zbirku slikovnica na engleskom jeziku koje se mogu posuditi u samoj knjižnici, i dr.

Slika 15. Mali knjigoljupci, 2018.
(Arhiv KVN)

Slika 16. Veliki igroljupci, cvijeće za Majčin dan, 2018. (Arhiv KVN)

Slika 17. Festival znanosti, 2017.
(Arhiv KVN)

Knjižnica Kajfešov brijeg, Ul. grada Gualdo Tadino 4

Otvorena je 1983. godine. Stalni tjedni programi za predškolski uzrast obuhvaćao je igraonicu, pričanje i ilustriranje priča, te likovne radionice, dok su povremeno održavane i glazbene igraonice, video projekcije crtanih i igranih dječjih filmova, društvene igre, književne susrete i tribine, izložbe i lutkarske predstave te prigodne edukativne aktivnosti (primjerice program male prometne škole).

Danas stalni program obuhvaća malu igraonicu za djecu od 2 i 3 godine, potom pričanje priča, organiziraju se izložbe dječjih radova nastalih tijekom igraonica i pričaonica. Povremeno se organiziraju edukativne radionice, radionice za djecu s teškoćama u razvoju i likovne i kreativne radionice te ugošćivanje vrtićkih grupa.

Slika 18. Dječji odjel, 1983. (Arhiv KVN)

Slika 19. Dječji odjel, 2017. (Arhiv KVN)

Slika 20. Predstavljanje slikovnice Bao baobab i mala Kibibi, 2016. (Arhiv KVN)

Knjižnica Špansko – jug, Slavka Batušića 4

Osnovana je 1990. godine. Od početka provodi aktivnosti koje traju do danas: pričaonice, igraonice, vrtić u gostima, književne tribine i susreti s književnicima. Također su povremeno organizirane i video projekcije crtanih filmova, lutkarske predstave, maskembali, likovne radionice, logopedske radionice.

Slika 21. Pričaonica, 2016. (Arhiv KVN)

Slika 22. Video projekcija crtanih filmova, 2017. (Arhiv KVN)

6. PREGLED DOBRIH PRAKSI U DRUGIM ZEMLJAMA

"Djeca i njihovim obiteljima diljem svijeta, knjižnične usluge za djecu nikada nisu bile važnije nego danas. Pristup znanju i multikulturnom bogatstvu svijeta, baš kao i cjeloživotno učenje i pismenost, postali su glavnom zadaćom našega društva. Kvalitetna dječja knjižnica pruža djeci vještine neophodne za cjeloživotno učenje i pismenost, osposobljavajući ih da sudjeluju i djelatno pridonose životu zajednice. Knjižnica treba neprestano odgovarati na promjene u društvu te zadovoljavati informacijske i kulturne potrebe djece, kao i njihove potrebe za zabavom i razonodom. Svako bi dijete trebalo poznavati svoju lokalnu knjižnicu i u njoj se ugodno osjećati te posjedovati vještine neophodne za snalaženje u bilo kojoj knjižnici."⁴⁴

Kao što je u međunarodnim smjernicama za knjižnične usluge za djecu naglašeno, važnost omogućavanja korištenja knjižnične građe djeci i mladima vrlo je važno, općenito na globalnoj razini. Danas u takvom pristupu postoje mnogi izazovi, ali zajednički ciljevi definirani na svjetskoj razini kreiraju okvire unutar kojih se pak kreiraju aktivnosti unutar državnih, ili onih najmanjih, lokalnih zajednica. Stoga se pregledom praksi iz nekoliko zemalja Europe i šire, pokušalo usporediti programe rada knjižnica za djecu s onima koji su nam iz svakodnevnog rada poznati i dostupni.

Pri anketi knjižnica koja je rađena putem elektroničke pošte, korištena su sljedeća pitanja:

Kako je organiziran sustav knjižnica u Vašem gradu? Postoji li jedna gradska knjižnica koja okuplja više podružnica ili postoji više knjižnica s različitim osnivačima? Koje programe i/ili aktivnosti Vaša knjižnica nudi za djecu uzrasta 4 do 6 godina? Ukoliko postoje neki edukativni programi (radionice, pričaonice, kreativne igre...) koliko često se aktivnosti održavaju, koliko djece može sudjelovati i koje su teme? Tko vodi radionice? Školovani pedagozi, knjižničari ili pak volonteri?

Odgovori su prikupljeni iz knjižnica u Ljubljani, Parizu, Stockholmu i Stuttgartu, te Aucklandu i Torontu.

---

⁴⁴ IFLA Smjernice za knjižnične usluge za djecu [citirano: 2018-05-04]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf>, str. 3.

Mrežu **Gradske knjižnice Ljubljana** čini 30 knjižnica, Putujuća knjižnica i pet amaterskih knjižnica.⁴⁵ Program za djecu izvodi 27 knjižnica i djelomično Putujuća knjižnica (posjet vrtićima). Veće knjižnice imaju više različitih događanja u jednom tjednu, manje u pravilu jednom tjedno (različiti događaji se odvijaju jednom mjesečno). Dvije trećine svih priredbi (pričaonice, kreativne radionice, razgled knjižnice, zagonetke, predstave) izvode zaposleni, prvenstveno knjižničari koji rade na odjelu za mladež (godine 2015.: 64,5 %, 2016.: 71,3%, 2017.: 64,2 %), ostalo vanjski izvođači, stručnjaci različitih područja (godine 2015.: 35,5 %, 2016.: 28,7%, 2017.: 35,8 %). Edukacije izvode vanjski izvođači: 13,2 %, zaposleni iz knjižnice: 86,8 %.

Za uzrast djece od 4 do 6 godina organizirani su kroz individualne posjete: jednom tjedno pričanje priča na slovenskom (većinom ih izvode knjižničari dječjeg odjela; dio je vanjskih suradnika – umirovljeni odgajatelji, pedagozi i studenti predškolskog odgoja), jednom mjesečno pričanje priča na engleskom i njemačkom (vanjski suradnici), jednom mjesečno vježbanje joge uz priču (vode knjižničari, elementi joge izvode se u paru s roditeljem), jednom tjedno kreativne radionice (izvode knjižničari dječjeg odjela i vanjske udruge; muzeji, itd.) –tematika radionica je vezana uz godišnja doba, praznike i ostale teme koje se događaju cijelu godinu (npr. Ove, 2018. godine su to Europska godina kulturne baštine i Cankarova godina), jednom tjedno edukativne radionice (izvode knjižničari i vanjski suradnici različitih struka npr. ekologija, zoologija, biologija, matematika, tehnika, filmska škola, radionice igara i izrade igračaka, stare igre – nove igre, rock'n'roll radionice, upoznavanje životinja), svaka dva mjeseca zagonetke s riječima i slikovne zagonetke (preko interneta i u knjižnici) i jednom ili dva puta godišnje lutkarske predstave (knjižničari dječjeg odjela u suradnji s kazalištima).

Za vrtiće, odnosno skupine djece predškolaraca, knjižnice organiziraju razgled knjižnice i slušanje priča (svaki dan prema prethodnom dogovoru) te posjet Putujuće knjižnice vrtiću. Ovisno o prilici knjižnica sudjeluje i nudi programe na različitim festivalima i većim događanjima u okolici (Cicifest, Otroški bazar, Bobri, Igraj se sa mnom...). Prosječna posjećenost na pojedinačnom događaju u 2017. godini bila je 10

---

⁴⁵ Podatke je dala bibliotekarka Erika Žitko, organizatorica kulturnih programa u Mestnoj knjižnici Ljubljana, Služba za delo z uporabniki in posebne zbirke, Kersnikova ulica 2, 1000 Ljubljana. Podaci dostupni i na: <http://www.mklj.si>.

do 16 djece na pričanju priča i edukativnim aktivnostima, a na predstavama i posjetu 55 do 75 djece.

U Francuskoj ima više tipova knjižnica,⁴⁶ od kojih s djecom rade u pravilu Les bibliothèques municipales ou intercommunales (općinske, odnosno gradske knjižnice) i Les bibliothèques des écoles élémentaires et maternelles sont appelées bibliothèque centre de documentation (knjižnice osnovnih škola i dječjih vrtića koje se nazivaju centrom za dokumentaciju).

Primjerice u **Parizu**⁴⁷ postoji u svakoj od gradskih četvrti barem jedna knjižnica i svaka od njih organizira svoj program za koji je zadužen ravnatelj. Ne postoji sustavan program za djecu no postoji niz manjih aktivnosti koje se organiziraju temeljem svjesnosti o važnosti čitanja u ranoj dobi. Primjerice neke od tih radionica su: otkriti pismo srednjeg vijeka (upoznavanje profesija iluminatora, prepisivača, notara, izrada papira i sl.), vrijeme priče (djeca i roditelji otkrivaju zajedno svijet imaginarnih priča u kojem žive nadnaravna i bajkovita stvorenja), legende o kralju Arturu (koristeći pisane predloške djeca iznova stvaraju vlastite zagonetke, mimike i crteže). Organizira se i noć čitanja za djecu pod naslovom „Ronjenje u zvijezdama“ pri čemu djeca upoznaju pisce, glazbenike, surađuju u kreativnim zadacima i sl. neke knjižnice organiziraju i dodatne sadržaje, poput putujuće kolibe s knjigama ili pak pričaonice priča.

Gradsku knjižnicu u **Stockholmu** čini 40 knjižnica raspoređenih po cijelome gradu. One variraju po veličini i ciljanim dobnim skupinama, no općenito govoreći djeca i mladi su u fokusu.⁴⁸ Za dobnu skupinu od 4 do 6 godina nudi se širok raspon aktivnosti. Posebna pažnja usmjerena je na šestogodišnjake s obzirom da su oni u predškolskoj dobi. Njih se poziva u knjižnicu kako bi se upoznali s mogućnostima i radom, konceptom knjižnice i knjižničara, ponašanju u knjižnici i sl. Također se kroz

---

⁴⁶ La Bibliothèque nationale de France, Les bibliothèques publiques (La Bibliothèque publique d'information BPI - u Parizu Centre Georges Pompidou, Les bibliothèques municipales ou intercommunales i -es bibliothèques départementales de prêt BDP), Les bibliothèques d'enseignement (Les bibliothèques d'enseignement supérieur, Les bibliothèques de recherche, -Les bibliothèques des lycées et des collèges sont appelées centre de documentation et d'information CDI i Les bibliothèques des écoles élémentaires et maternelles sont appelées bibliothèque centre de documentation BCD), te Le tiers-réseau (ostale knjižnice).

⁴⁷ Gradska biblioteka u Parizu [citirano: 2018-05-04]. Dostupno na: <https://bibliotheques.paris.fr/Default/accueil.aspx>.

⁴⁸ Podatke je dala Gundela Pettersson, Enhetschef Stockholms stadsbibliotek/IB. Podaci su dostupni i na: <https://biblioteket.stockholm.se/en/language/english-engelska>.

rad u grupama djeci nudi istraživanje knjiga i slikovnica. Osim toga, djeci se u toj dobi nudi i niz dnevnih aktivnosti u slobodno vrijeme i vikendom, kada oni knjižnicu posjećuju s roditeljima ili rodbinom. Primjerice, provode se aktivnosti poput pričaonice na švedskom i na stranom jeziku, dječjeg kazališta, gledanja filmova, literarne grupe, kreativne radionice i sl. Cilj takvih programa je da se djeci ne nude samo aktivnosti za njih već i aktivnosti s njima odnosno da oni sami budu aktivni dionici i kreatori. Njihovu uključenost i ideje potpomažu i olakšavaju knjižničari. Tako u svim knjižnicama postoje i kutije za dječje ideje i prijedloge o tome što bi se moglo raditi, ali i kako bi trebalo opremiti prostor za rad. Za većinu aktivnosti nužno je unaprijed rezervirati sudjelovanje jer je potražnja vrlo velika, a broj sudionika po aktivnosti ograničen je na 10 do 20 djece. Sve su aktivnosti besplatne. Ovisno o veličini prostora kojima knjižnica raspolaže aktivnosti se odvijaju jednom dnevno ili jednom tjedno. Većinu svih programa vode knjižničari, no postoji i praksa pozivanja gostiju, pisaca, umjetnika i sl.

U **Stuttgartu** knjižnice funkcioniraju kao jedan sustav koji uključuje centralnu knjižnicu, 17 gradskih knjižnica i dva knjižnična autobusa.⁴⁹ Za djecu u dobi od 4 do 6 godina provode se razne aktivnosti, koje se najavljuju unaprijed, putem web portala, a traju dva mjeseca. Za sve je aktivnosti potrebna predbilježba. Aktivnosti osmišljavaju i provode knjižničari, a temelje se na izabranoj temi, prilagođenoj uzrastu i interesima. Stuttgartske dječje knjižnice predstavljaju mjesto susreta onima koji vole čitati, igrati se, pronaći informacije, naučiti jezike i otkriti svijet medija. Knjige za posuditi i pregledati, istražiti i prelistati, dostupne su svim korisnicima besplatno, a nude se i ostali sadržaji na različitim medijima. Posebno se pazi na siguran pristup internetu u gradskoj knjižnici kroz sigurnosni i vremenski ograničen dječji filter, ovisno o dobi. Postoje i programi i događaji kojima se pružaju impulsi za svestranu promociju kompetencija djece, a knjižnične usluge osmišljene su i za vrtiće, odnosno grupe djece te djecu s posebnim potrebama, za roditelje, volontere i edukatore koji rade s djecom.

---

⁴⁹ Podatke je dala Karin Rösler, Stuttgarter Kinderbibliotheken, Landeshauptstadt Stuttgart, Kulturamt, Stadtbibliothek am Mailänder Platz, Mailänder Platz 1, 70173 Stuttgart. Podaci su dostupni i na: <http://www.stuttgart.de/stadtbibliothek>.

Auckland City Libraries, kao i knjižnice u **Torontu**, pod nadležnošću su gradske uprave. Podijeljene su u više podružnica i iste su međusobno povezane u ponudi i uslugama koje pružaju i koje su besplatne, osim posuđivanja CD/DVD-eva i fotokopiranja. Unutar svojih aktivnosti organiziraju i one namijenjene djeci u dobi od 4 do 6 godina. Broj djece koja sudjeluje u pojedinoj aktivnosti ovisi o veličini prostora kojim knjižnica raspolaže. Aktivnosti pripremaju i provode knjižničari, uz povremenu pomoć volontera, ovisno o temi i zahtjevima aktivnosti.

U Aucklandu na Novom Zelandu⁵⁰ jedna od vrlo važnih i aktualnih tema je znanje i briga o kulturnom naslijeđu. Za djecu u predškolskoj dobi želi se ostvariti program radionica koji je i edukativan i zabavan. Stoga knjižnice u pravilu organiziraju klubove, poput Minecraft kluba, kluba čitatelja, kluba malih znanstvenika i sl. Neke imaju i "makerspace", male laboratorije znanja i zabave u kojima djeca na njima prilagođen način stječu nova znanja i vještine uz pomoć knjižničara i profesionalaca iz područja o kojem je riječ. Za djecu u dobi od 5 godina naviše organizira se i ljetni program. Nastoji ih se usmjeriti na istraživanje kojim se potiče čitanje uz i korištenje pojedinih unaprijed izabranih knjižnih naslova, kao i onih prema vlastitom izboru.

U Torontu su pak aktivnosti raznorodne, ovise o točnoj dobi djeteta, aktualnim događanjima, godišnjim dobima i sl.⁵¹ Svaka podružnica osmišljava svoj vlastiti program i odgovorna je za provođenje aktivnosti. Zadaća knjižničara je osmisliti programe koji će biti podrška djeci i njihovim roditeljima u izboru slikovnica i knjiga te stjecanju predčitalačkih i čitalačkih vještina. Neki programi traju kroz cijelu godinu, neki se organiziraju u trajanju od par tjedana ili mjeseci. Pripremaju se i aktivnosti u vidu malih studija kreativnosti koji potiču i čitanje i slušanje, odnosno pisanje i osmišljavanje priča.

---

⁵⁰ Knjižnice u Aucklandu [citirano: 2018-05-05]. Dostupno na: <https://www.aucklandlibraries.govt.nz/>.

⁵¹ Gradska knjižnica u Torontu [citirano: 2018-05-05]. Dostupno na: <https://www.torontopubliclibrary.ca.>

7. ZAKLJUČAK

Knjižnica mora biti otvorena, socijalno-aktivna i dostupna svima. Važno ju je približiti djeci od najranije dobi kako bi ju oni prepoznali kao mjesto ugodnog boravka. Na taj im se način kroz ugodno okruženje, igru i neporedan kontakt s knjižničarem približava svijet pisane riječi. Dakako, uz osiguravanje adekvatnih pomagala vrlo je važan i pristup te birane metode koje knjižničar koristi u svim aktivnostima. Njegova je uloga i stručna, vezano uz poznavanje primjerenih sadržaja i izričaja, ali i odgojna i stoga se nikako ne smije zanemariti.

Igraonice su idealan početak za susret sa slikovnicom, a kasnije s knjigom. Djeca mogu uživati u bogatom i didaktički biranom fondu igračkaka, a ujedno i posuđivati knjige u knjižnici.

Rad igraonice temelji se na igri, koja je najvažnija aktivnost svakog predškolskog djeteta.⁵² U igri i kroz igru djeca stječu povjerenje u vlastite sposobnosti, stvaraju pozitivnu sliku o sebi, razvijaju mišljenje, pamćenje, koncentraciju, usvajaju i razvijaju govor, maštu i kreativnost, stvaraju prijateljstva. U igraonici djeca uče kako se igrati samostalno, ali i s drugima, uče prihvatiti različitosti, izraziti se na različite načine, eksperimentiraju stvarima i različitim materijalima. Djeca mogu birati igračku kao i partnera za igru, listati slikovnice, gledati crtane filmove, igrokaze, predstave, slušati glazbu, plesati, crtati, maštati ili samo promatrati drugu djecu u igri.

Aktivnosti za djecu predškolske dobi u knjižnicama Vladimira Nazora u Zagrebu vrlo su raznorodne i omogućuju velikom broju djece da nađu svoje interese. Svima im je zajednički cilj odgoj i obrazovanje djece kroz stjecanje predčitalačkih navika i upoznavanje kako svijeta pisane riječi odnosno priča, tako i rada knjižnice i njezinih usluga namijenjenih ranoj dječjoj dobi. Te su aktivnosti slične i u drugim zemljama, razlikuju se tek po broju djece koja se mogu uključiti i izboru tema, što uvelike ovisi o tehničkim i financijskim mogućnostima pojedine knjižnice. Svakako veliku ulogu u tome ima i međunarodna suradnja knjižničara, razmjena ideja i iskustava te širenje mogućnosti i dobrih praksi.

---

⁵² Podaci preuzeti: Knjižnice grada Zagreba [citirano: 2018-05-04]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/odjeli-239/odjel-za-djecu/igraonica/245>.

8. LITERATURA

1. Bručić-Dvoršak, S.; V. Gajić; Lj. Mihaljević-Falak; E. Paravina; A. Posilović; M. Roller-Halačev; I. Stričević. Igraonica i igroteka, priručnik za osnivanje i rad, Zagreb, 1983.
2. Čičko, H. Odrastanje uz knjigu, Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2010.
3. Čudina-Obradović, M. Igrona do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja. Zagreb, Školska knjiga, 2002.
4. Danev, M. Novi pristupi čitanju u programima narodnih knjižnica. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik radova sa stručnog skupa povodom Međunarodnog dana dječje knjige održanog 14. travnja 2000. u Zagrebu, priredila Ranka Javor, Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2001., str. 58-64.
5. Gradska knjižnica u Ljubljani, [citirano: 2018-05-05], URL: <https://www.mklj.si>
6. Gradska knjižnica u Stockholmu, [citirano: 2018-05-05], URL: <https://biblioteket.stockholm.se/en/language/english-engelska>.
7. Gradska knjižnica u Stuttgartu, [citirano: 2018-05-05], URL: <http://www.stuttgart.de/stadtbibliothek>
8. Gradska knjižnica u Torontu, [citirano: 2018-05-05], URL: <https://www.torontopubliclibrary.ca>.
9. Grupa autora. Igraonica i igroteka, priručnik za osnivanje i rad, Zagreb, 1983.
10. Holt, J. Kako deca uče, Beograd, 1974.
11. IFLA guidelines for childrens libraries services, [citirano: 2017-05-29], URL: <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf>
12. Knjižnice grada Pariza, [citirano: 2018-05-05], URL: <https://bibliothèques.paris.fr/Default/accueil.aspx>
13. Knjižnice grada Zagreba, knjižnica Medveščak, [citirano: 2017-05-29], URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/odjeli-239/odjel-za-djecu/igraonica/245>
14. Knjižnice grada Zagreba, knjižnica Vladimira Nazora, [citirano: 2017-05-29], URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-vladimira-nazora/o-knjiznici-451/osnovni-podaci-7527/7527>

15. Knjižnice u Aucklandu, [citirano: 2017-05-29], URL: <https://www.aucklandlibraries.govt.nz/>
16. Martinović, I.; I. Stričević. Kompetencije dječjih knjižničara: koliko poznaju literaturu za svoje korisnike. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 67-90.
17. Martinović, I.; I. Stričević. Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. // Libellarium 4(2011), 1, str. 39-63.
18. Mijatović, A. Leksikon temeljnih pedagoških pojmova, Zagreb, 2000.
19. Pađen-Farkaš, D.; S. Petković. Međunarodna dječja digitalna knjižnica. // Knjižničarstvo, Glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje, 2(2013.), str. 9-18.
20. Posilović, A.; M. Roller-Halačev; M. Škoda; S. Čečuk; V. Gajić; E. Paravina; M. Peteh; V. Stenzel. Kutić slikovnica – priručnik za osnivanje i rad, Zagreb, 1986.
21. Savez društava Naša djeca Hrvatske, [citirano: 2018-05-05], URL: <http://www.savez-dnd.hr/podnaslov-ap-05/>
22. Selimović, H.; E. Karić. Učenje djece predškolske dobi. // Metodčki obzori 11(2011), str. 145-160.
23. Smjernice za knjižnične usluge za djecu, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2004.
24. Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2008.
25. Starc, B.; M. Čudina-Obradović; A. Pleša; B. Profaca; M. Letica. Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi. Zagreb, 2004.
26. Stričević, I. Uloga obitelji u razvijanju čitateljske kulture djece predškolske dobi. // Kako razvijati kulturu čitanja: zbornik radova sa savjetovanja Kako razvijati kulturu čitanja održanog u Zagrebu 28. travnja 1998., priredila Ranka Javor. Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 1999., str. 87-91.
27. Stričević, I. Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2001., str. 8-9.
28. Stričević, I.; K. Čunović. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 47-66.

29. Stričević, I.; H. Čičko; Đ. Križanić Delač. Knjižnice službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama: razvoj, stanje i perspektive. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 49, 1(2006.), str. 22-36.
30. Uzelac, S.; D. Bouillet. Osnove socijalne pedagogije, Zagreb, Školska knjiga, 2007.
31. Verdonik, M. Slikovnica – prva knjiga djeteta, nastavni materijal, [citirano: 2017-05-29], URL: http://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf
32. Vizek Vidović, V.; D. Hrabar. Čitajmo djeci za laku noć: Priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi. Zagreb, UISP, 1999.
33. Weeks, A. C. Međunarodna dječja digitalna knjižnica. // Dijete i društvo, časopis za promicanje prava djeteta, Zagreb, 2(2005.), str. 346-356.
34. Zakon o knjižnicama, [citirano: 2017-05-29], URL: <https://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama>